

НОВ МОДЕЛ НА ТУРСКАТА ПАДЕЖНА СИСТЕМА ЗА БЪЛГАРИ

Мария Михайлова-Мръвкарлова

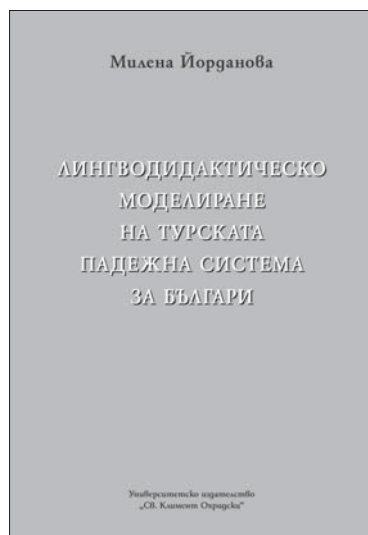
Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“

Милена Йорданова. *Лингводидактическо моделиране на турската падежна система за българи.*

Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2014. 232 с.

Монографията „Лингводидактическо моделиране на турската падежна система за българи“ е изследване от лингводидактически тип, ориентирано към съпоставителното изучаване на падежната система в съвременния турски книжовен език. С него се поставя началото на нова ориентация в изучаването на турската падежна система през призмата на българския ползвател. В изследването се застъпват методологични техники на съпоставителната лингвистика с постиженията на съвременната лингводидактика, чрез които е конструиран лингводидактическият модел на турската падежна система за целите на обучението по турски език на български студенти. Представени са нови практики в процеса на обучение на студенти в специалност „Тюркология“, които са разработени на морфофонологична – синтактична – семантична основа на класификация на местния и отделителния падеж.

Монографията е конструирана върху съпоставителна основа и включва модел за усвояване на турската падежна система (в частност на два от падежите – местен и отделителен) от носителите на българския език за целите на обучението. Характерът на труда е определен като теоретико-приложно изследване с широк потенциал за въвеждане на нови практики в процеса на обучение на студенти в специалност „Тюркология“. Областта на изследване е

лингводидактическо моделиране за изучаването на турския местен и отделителен падеж в съпоставителен план с един аналитичен език, какъвто е съвременният български език. Методът на изследването е лингводидактическото моделиране на падежната граматическа категория в съпоставителен план при езици с различна типология.

Изборът на темата е продиктуван от опита на Милена Йорданова като преподавател по турски език и липсата на съпоставителни изследвания между турски и български език, които да улеснят усвояването на турския език от студентите в специалност „Тюркология“.

Монографията се състои от четири глави. В първа глава „Категорията *падеж* като обект на изследване“ авторката е успяла да направи кратък, но точен и изчерпателен анализ на отделните школи и съвременни теории. М. Йорданова започва своите наблюдения от древноиндийската школа, разглежда древноевропейската филологическа традиция, не подминава и арабската традиция, като целта на този преглед е да се представи диахронно интерпретацията на граматичната категория падеж. Като заключение тя подчертава, че определенията на падежа в разгледаните източници са различни. На фона на липсата на единно мнение за еднозначна дефиниция за същността на падежа се предлага собствена оригинална дефиниция. Освен това е отделено внимание и на лингводидактическото моделиране на турската падежна система с оглед на обучението по практическа граматика на турския език. Тук правят впечатление задълбоченият анализ и изведените принципи, които образуват теоретичната основа на съществуващите описания на граматичния строй на съвременния турски език и на неговата падежна система, като се стига до определяне на принцип за включване в граматичния минимум само на падежи с достатъчна честотност в езика.

Втората глава – „Съвременно състояние на турската падежна система“, разглежда тенденциите в развитието на падежната система в съвременния турски книжовен език. Прегледаните източници обхващат периода от 1929 г. до наши дни, както следва: български издания (1929 – 2009); руски (1954 – 1996), полски (2009); английски (1976 – 2005); немски (1985 – 2010) и турски (1983 – 2009). Началото на периода е определено във връзка с приетия през 1928 г. закон за замяната на арабската графика с латиница в Турция.

Свободното ползване на турския език, както и на европейски езици, дава възможност на М. Йорданова детайлно да се запознае с впечатляващо количество учебни помагала на посочените по-горе езици. Много важен момент в този преглед е отличното познаване на материала, с който се борави, посочване на лично отношение и даване на оценки, а като заключение се прави обобщение за представянето на падежите в турския език, за дефиницията на падежа и терминологията в цитираните изследвания за всеки отделен език.

Трета глава – „Лингводидактическо моделиране на турската падежна система“, обхваща два раздела: макроструктурно и микроструктурно равнище. За разлика от индоевропейските езици с падежни системи при разглеждане на турския книжовен език (като представител на тюркското езиково семейство), който е аглутинативен като типология и синтетичен по строеж, се приема шесткомпонентен лингводидактически модел. Според приведените примери и обяснения този модел *притежава достатъчност и репрезентативност*. Този извод е подкрепен с необходимия брой примери. Специално внимание е отделено и на следлога *ile*, който в съвременния книжовен турски език заема специфично място между следлозите и падежните афикси.

Отделено е специално внимание на двата падежа – местен и отделителен. При разработката за местния падеж детайлно е разгледан въпросът за начина на неговото представяне в граматиките от работния корпус. Представени са отделните тенденции при посочването на фонетичните варианти на падежния афикс за местен падеж. Поставя се съвсем правилно и въпросът за семантиката на местния падеж, което е направено много професионално. Приведени са подходящи примери, с адекватен и коректен превод на български език. Разглеждането на спецификата на местния падеж е направено с цел оптимизиране процеса на преподаването и овладяването му.

Въпросът за представянето на отделителния падеж в различните граматиките на съвременния турски книжовен език е разгледан системно и задълбочено. Неприложимостта в процеса на преподаване на този тип представяне на турския падеж се обяснява с нормативния характер на граматиките, при които отсъстват педагогическите насоки на изследването. Във връзка с избягване на трудността в процеса на практическото овладяване на турския език от студенти с водещ български език е обърнато специално внимание на моделирането на семантичните еквиваленти на българските предлози, с които се превеждат на български значенията на конкретния падежен маркер.

Четвъртата глава е „Лингводидактически основи за преподаване и овладяване на турските локатив и аблатив“. Разгледани са въпроси с методиката на обучението по граматика на турския език. Още в началото се подчертава липсата на системни теоретико-практически изследвания, тъй като наличните методики са във връзка с обучението по турски език в средния курс, и то разработени за преподаването на езика като роден. В изложението се изтъква, че граматиката, като теоретична дисциплина с практическо значение, заема важно място в чуждоезиковото обучение. Специално се набляга на необходимостта студентите от специалност „Тюркология“ да получат освен теоретични и практически умения по турски език. Отделено е място за пояснения върху работата по овладяването на падежната система на турския език при формирането на граматични навици и умения за правилно изразяване на турски език. Подробно е разгледан въпросът за методиката на преподаване, при което

прозира личен опит, натрупан през годините. Разгледани са основните начини за въвеждането на падежната система на езика в учебния процес: дедуктивен, индуктивен или смесен. За добрите резултати при разкриването на отделен падеж при чуждоезиковото обучение не е пропуснат и моментът за въвеждането на нагледни схеми и на граматични упражнения. Добро впечатление прави разработването на *структуриране на падежния минимум*, включващо и въвеждането на разнообразни упражнения, което е гаранция за трайно усвояване на падежите и правилната им употреба в речевата практика.

В края на четвърта глава се предлагат два раздела за овладяването на местния и отделителния падеж. В разработката на тези два основни момента от монографията проличава преподавателският опит на М. Йорданова. Предложената схема на упражнения е степенувана по трудност. Започва с примери от интернационализми, последователно преминава през лексеми, актуални като употреба в книжовния български и турски език, и накрая се предлагат упражнения с лексеми, които са активни в ежедневната лексика в турския език. Приложените схеми и таблици също са подбрани умело. Така предложената методика позволява поетапно усвояване на разглежданите падежи.

Заклучението е стегнато и ясно. Монографията композиционно е много добре структурирана. Темата е актуална и с практическо значение. Вложени са много труд и познания, дадени са оригинални лингводидактически решения. Трудът има приносен характер и запълва една голяма празнина, дава нов лингводидактически модел на съвременната турска падежна система, като е направено комплексно изследване на местния и отделителния падеж в турския език.

A NEW MODEL OF TURKISH CASE SYSTEM FOR BULGARIANS

✉ **Dr. Maria Mihaylova-Mrvarkova, Assoc. Prof.**
Oriental Collections Department
St. St. Cyril and Methodius National Library
88, Vasil Levski Blvd.
Sofia, Bulgaria
E-mail: orika@abv.bg